

Rasmus Sørensens Rejse til Fyn og Langeland.

Af Knud Banning.

I Sommeren 1837 foretog den kendte sjællandske Skolelærer og Vækkelsesprædikant Rasmus Sørensen en Rejse til Jylland sammen med den ikke mindre navnkundige Forsamlingsleder Peter Larsen Skræppenborg. Om denne Færd har Rasmus Sørensen fortalt i sin lille Pjece: »Rasmus Sørensens og Peder Larsen Skræppenborgs Reise i Jylland« (Kbhvn. 1837). Man maa formode, at han ikke blot havde opbyggelige Hensigter med denne Rejse, men at han ogsaa vilde opflamme de vakte Lægfolk, der i Jylland stod anklaget for deres ulovlige Forsamlinger, til at udvise den selvraadige og trodsige Holdning, som han selv indtog, da han i den samme Sommer blev anklaget for sine store og ulovlige Forsamlinger i Vemmelev og Venslev¹. I Sommeren 1838 begav han sig atter paa Farten til Fyn og Langeland, og man maa antage, at han ikke blot har haft til Hensigt at prædike og aflægge Vidnesbyrd, men tillige har villet vise, at den gudelige Vækkelse ikke kunde underkastes vilkaarlige Restriktioner, og at de vakte Lægfolk forfulgtes uretfærdigt af Øvrigheden². Om denne Rejse affattede han den følgende Beretning, som han sendte til Magister Jacob Christian Lindberg i København for at faa den optaget i »Nordisk Kirke-Tidende«. Det skete dog ikke, og Redegørelsen blev henlagt i Lindbergs Arkiv, som nu findes i Add. 922,4 paa Det kongelige Bibliotek i København.

¹) Se herom Knud Banning: »Degnekristne« (Kbhvn. 1958) p. 199—200.

²) do. p. 225.

Min Reise til Fyen og Langeland.

Den 12. September d. A. seilede jeg herfra Sjælland med Børden³ fra Korsør til Nyborg, og foruden et Par Qvæg-handlere og jeg var ogsaa Hr. Provst Schwitzer⁴ fra Nykøbing paa Falster ombord, og med denne milde kjærlige Mand havde jeg da, saavel paa Overfarten som i Logie hos Hr. Wulffs⁵ i Nyborg og næste Morgenstund paa Veien fra Nyborg til Trunderup, en meget behagelig Underholdning ved Samtale med ham om gudelige som verdslige Ting.

Fra Trunderup reiste samme Dag Gaardmand Hans Rasmussen⁶, hvem jeg tog ind til, med mig til Drigstrup ved Kjerteminde, hvor vi om Aftenen fik gudelig Forsamling til fælles Glæde og Opbyggelse med de mange troende Folk der i Sognet. Næste Dag gik jeg til Kjerteminde og havde det ret bestyrkende i Samtale og Bøn med de troende Veninder og Venner, jeg der samledes med. Brødrene L. Klinck og N. Klinck⁷ kjørte derpaa om Eftermiddagen for Hans Rasmussen og mig ud paa Hindsholm til Halvøen Bogenise ved Schelenborg, og der blev da her gudelig Forsamling om Aftenen hos en ung Gaardmand Morten Larsen⁸, der med sit hele Huus er for ikke længe siden bleven opvakt og troede til ganske Liv og Sjæl. — Skjændt der ikke her overalt var heelt indhøstet, kom dog de Troende og flere her denne Aften fra hele Hindsholm, og Rasmus Nielsen⁹ med de fleste af den opvakte troende Ungdom fra Drigstrup Sogn kom ligesaa, saa det blev en saare stor Forsamling, der med

³) Borten var den i Samtiden almindelige Betegnelse for Smakken, der besørgede Trafikken mellem Korsør og Nyborg.

⁴) Provst Hans Peter Svitzer f. 1798, Sognepræst i Nykøbing F. 1836—38.

⁵) Formodentlig Købmand Hans Wolff.

⁶) Om denne, se Kaj Baagø: Magister Jacob Christian Lindberg (Kbhvn. 1958) p. 270.

⁷) do. efter Registeret.

⁸) Om denne se F. Nygaard: Kristenliv i Danmark (Kbhvn. 1897) p. 378—79.

⁹) do. p. 380—81.

aa bent Hjertelav annammede det Guds Ord, der baade ved mig, Niels Røyle¹⁰ og Rasmus Nielsen blev vidnet og forkyndt. — Folkene blev ved at komme her til Klokken over 11 om Aftenen, og de sidste gik hjem Kl. 5 om Morgen; thi, sagde man her, til bedre Høitidsglæde kunne vi ikke anvende en Aften og en halv eller heel Nat, i dets Sted vi før have spildt saa mangen til Verdens kjødelige Glædes Nydelse i syndig Sværm og Tummel. — Manden her i Huset havde tilforn nu ogsaa erfaret den Modstand af sin egen vantro verdenskløge og dygtige Fader, der er Sognefoged der i Sognet, samt af Kapellanen¹¹ hos den gamle nu afdøde Præst i Dalbye og af Forvalteren paa Schelenborg¹², at de gjentagne Gange havde formelig forbudt ham at have gudeligg Forsamling i sit Huus, ja een Gang havde Capellanen og Morten Larsens Fader indfundet sig under selve Opbyggelses Forsamlingen hos ham for at opløse og forstyrre den, men de fik da saaledes maalet med sig af Sandheds topmaalte Vidnesbyrd baade angaaende Troens og Salighedens Sag og Huuspolitie-Sag, at de siden har ladet hans gudeligg Forsamlinger med Fred; og Capellanen, der ved denne Leilighed fandt sig talt for nær angaaende hans Lære i Christendommen, og derover fik een af Ordførerne i denne Forsamling indkaldt til at give Møde med sig for Provsten i Kjerteminde, fik dog ingen anden Trøst, end den, at den tolerante fredeligg Provst¹³ betydede baade Kapellanen og hans Modstander, at de fik at lade hinanden med udvortes Fred, og ikke forstyrre hinanden i deres forskjelligg Opbyggelse, fordi de vare uenigg i Tro og Lære til Salighed.

Næste Morgen kjørte Morten Larsen med os herfra til

¹⁰⁾ do. p. 270 og 279.

¹¹⁾ Peter Heinsen, fra 1833 Kapellan hos Pastor Niels Holm (1759—1838).

¹²⁾ Formodentlig Forvalter Jens Barfoed Weldt (ifølge Folketællingslisten af 1840, Rigsarkivet).

¹³⁾ Wilhelm Bartholomæus Bentzien, Sognepræst i Kerteminde 1832—40, Provst 1836.

Midskov, hvor vi besøgte den gamle Anders Kæmpe¹⁴, der formedelst Svagelighed ikke kunde komme med, som han gjerne havde villet, til denne Forsamling. Han blev glad og gjorde sig stærk ved vort Komme, fik sin Svigersøn og en anden Mand fra Byen kaldt ind, og bad mig at tale Guds Ord til ham og dem med Formaning og Bøn, som jeg da ogsaa gjorde, og han følte sig inderlig oplivet og styrket i Tro og Gudhengivenhed, formanede os igjen og fortalte os flere herlige Ting, sagde os ogsaa, at hans Præst¹⁵ fornylig havde besøgt ham, og nu, som altid før, viist kjønt menneskeligt Venskab imod ham, men da den gamle saa havde talt til ham om sin Tro og sit Haab, var Præsten rykket mod Døren og havde sagt det var bedst han nu gik for ikke at blive vred. — Derfra kørte Morten Larsen videre til Bregner og Drigstrup, hvorfra Rasmus Nielsen og endeel flere da reiste med til Fraugde og Birkum, og da det spurgtes vi vare komme der, blev der Forsamling med os af de mange troende der i Omegnen same Dags Aften hos Frederik Hansen paa Allerup Mark¹⁶. — Ogsaa her var en meget talrig Forsamling af baade Yngre og Ældre, for hvilke jeg og Rasmus Nielsen holdt Tale og Vidnesbyrd af Guds Ord til Bestyrkelse i vor fælles Omvendelse og Tro, og her var mærkelig Livserfaring i Christus og megen Forstand paa Guds Ord og Vei at befinde iblandt disse Folk.

Den følgende Dag var det Søndag, og da vendte vi os til Trunderup igjen, fulgt af saare mange baade Kjørende og Gaaende herfra denne Egn foruden vore Medfølgere fra Drigstrup og N. Klinck fra Kjerteminde. — Ved vor Ankomst til Trunderup fandt vi allerede mange af de Troende fra vidtforskjellige Egne og mangfoldige Sogne at være komne til Hans Rasmussens og hans Svigersøns her i Byen, og da Klokken var 4 om Eftermiddagen, vare der kommen

¹⁴) Om denne, se Nygaard op. cit. p. 363—64.

¹⁵) Pastor Jacob Christian Schmidth (1764—1848), Præst i Mesinge fra 1809 til sin Død.

¹⁶) Om Vækkelsen i Allerup, se Nygaard op. cit. p. 369ff.

mange Gange flere, og deriblandt 32 af de opvakte og troende Langelænder. — Nu begjyndte vi da i Guds Navn vor Sang af Brorsons Psalmebog og derpaa holdt jeg Bøn og oplæste og lagde dem paa Hjerte et Kapitel af Pauli Breve, nemlig Koll. 3 Kap: »Ere I da opreiste med Christo, saa søger det, som er oventil o. s. v.«, og efter min Tales Slutning, formanede Rasmus Nielsen til at vi dog maatte være som den Udlænding af de ti rensede Spedalske, der efter sin Renselse vendte om til Christus og gav Gud Æren. — Hvorledes nu saa mange Hundrede opvakte levende troende Folk, som her var tilstæde, baade kunde finde Rum i denne Bondegaards Stuer, Have og Gaard med en saadan Orden, Stilhed og Opmærksomhed, at ikke et Ord af os, der førte Ordet, gik nogens Ører forbi, samt hvorledes disse, med deres Hjem saa vidtadskilte Folk ovenpaa den fælles Andagt og Opbyggelse, kunde der finde Sted og Leilighed til al den fælles indbyrdes Meddelelse og Belærelse, de ønskede, see, alt dette og mere, er af de Ting, som Verden aldrig kan begribe eller forstaae, men som enhver levende omvendt og troende Sjæl strax forstaaer saa saare han erfarer det; thi her er noget, der styrer og ordner alt hvad foretages og det er Herrens levende Ord, her er noget, der lader sig villig og gjerne styre og ordne deraf — og det er Hjertet i de Forsamlede, som det paa ingen Maade nytter at lægge menneskelige Indskrænkings Baand paa, uden til at see disse Baand sprængte lige paa Stedet og Hjertelivet at udvikle sig med forøget Kraft fra Ham, der nok alene vil være Mand for at beherske de Hjerter, hans Aand med Ordet finder Bolig i, uden at tage menneskelige Krøbling-Baand og -Krykker til sin Hjælp. — Efterat den store Skare var taget hjem hver til sin Side, var der endnu om Aftenen foruden Langelændere en temmelig stor Forsamling før Peter Larsen af Skræppenborg¹⁷ begav sig paa Hjemvejen, og han holdt da

¹⁷⁾ Om denne, se især L. Schrøder: Ole Peter Holm Larsen (Odense 1875).

til Slutning Andagt og Bøn i denne Forsamling før vi lagde og til Hvile og de sidste Fynboer gik.

Følgende Morgen tog Rasmus Nielsen og Drigstrupperne med Morten Larsen og Klinck Afsked under Bøn og Sang fra mig og Langelænderne, hvem jeg maatte love at følge med til Langeland. Vi reiste da afsted og kom til Skaarupør, hvor vi lidt ovenfor holdt en liden Andagtstime om Midt-dagen hos Hans Jørgensens, og derpå kom vi tilsøes: Johan Nielsen¹⁸ af Skaarupør med mig og Hans Rasmussens Søn fra Trunderup, der fulgte hjem med mig, kom i Johan Nielsens lille Baad for at seile foran og komme først til Langeland i det blikstille deilige Veir; en troende Fisker fra Langeland seilede strax efter os med nogle Piger i sin Baad og endelig lettede den store Baad Anker og seilede ud med de 27 a 28 Langelændere, der havde fragtet samme baade frem og tilbage, — og hvor nu deres istemmede Psalmesang baade paa den lille og den store Baad bag ved os lød yndig fra de smaae fremglidende Seilere ud over Sundet, det kan jeg ikke beskrive; paa den store Baad holdt den unge Smed, Anders Madsen¹⁹ af Simmerbøl, efter Sangen ved Postil-Læsning og Formaning paa hele Overfarten, og de to Matroser, der styrede Baaden, satte sig til at høre derpaa medens nogle af de Troende dels roede, dels styrede Seilene, da det siden tog til at blæse lidt. — Klokken 8 $\frac{1}{2}$ om Aftenen, vare vi alle ankomne og samlede hos Gaardmand Rasmus Jørgensens²⁰ i Kassebølle, hvorhen Rasmus Madsen²¹ af Pelykkegaarden med sin Kone og nogle af sine Folk fulgte med Johan Nielsen og mig, de andre Troende i Simmerbølle Sogn forsamlede sig snart til os, og vi holdt da samme Aften der en gudelig Forsamling, hvorved jeg og Johan Nielsen lagde os alle meget Guds Ord paa Hjerte, og med hvilket aabent villigt Hjertelav det her især af disse opvakte om-

¹⁸⁾ Om denne, se Nygaard op. cit. p. 393ff.

¹⁹⁾ Om denne, se bl.a. »Nordisk Kirke-Tidende« 1838 Col. 166.

²⁰⁾ Om denne, se Baagø, op. cit. p. 331 og 334.

²¹⁾ Om denne, se f. Eks. »Nordisk Kirke-Tidende« 1838 Col. 169 og 572.

vendte og troende Langelændere, meest unge Folk, Karle og Piger og unge Mænd og Koner ja Børn, annammes til Liv og Sjæl, Opbyggelse og Oplysning, Lyst og Glæde, det kan jeg ikke beskrive. — Nu adskiltes de Hjemkomne fra Fyen, droge hver til sit Hjem i Forskjellige Sogne, efterat vi havde fastsat Hvor Forsamling skulde være næste Aften.

Den følgende Dag gik Rasmus Jørgensen med mig og Johan Nielsen omkring at besøge flere af de troende Familier der i Sognet og Omegnen, og blandt disse kom vi da til en Familie, hvis Fader var en Gaardmand ved Navn Rasmus Hansen i Rifbjerg, Simmerbølle Sogn, omtrent en 50 Aar gammel da han døde, for en 8 a 9 Aar siden. — Denne Mand havde havt alvorlige Tanker og Betragtninger over sin egen Sjæls Tilstand, over Christendommen og over vor fordærvede vantroe Tidsalder, hvorfor han længtes saa stærkt efter at finde Oplysning og Bestyrkelse i sine Betragtninger, at han reiste baade til Fyen og Kjøbenhavn alene for at træffe paa opvakte troende Folk, hvis Vidnesbyrd han vilde høre — men han kom hjem igjen uden at have faaet talt med en eneste af dem, thi de, han henvendte sig til og som han syntes han fik nogen Godhed for, raadede ham derfra. — Alligevel var han ikke tilfredsstillet, man sagde flere Gange, at det aldrig blev godt med Folket i deres Christendoms og Saligheds Sag før hver Mand blev som Præst for sit Hus; og vil vor Herre unde mig Liv og Sundhed længere herved (han begyndte den Gang at blive sygelig) skal jeg dog nok engang forsøge, om der ingen anden Mand findes i Danmark, som er af samme Tanker som jeg, sagde han. Men hans Sygdom tiltog og han mærkede det blev Døden, der kom, og havde da bestandig sine Tanker og sin Tale henvendt til Gud og hans Ord, som han ogsaa da taledes om til sine Børn og Familie med hjertelig Mildhed og ved at erindre dem om sin nærforestaaende Død. Da græd baade de og han, og han sagde: ja, jeg skal endnu see at skrive et Par Ord, som I ville finde og læse, naar jeg ikke er mere her. Det Par Ord, som han da saaledes fik skre-

vet og som hans efterladte Børn, der nu selv ere omvendte og levende troende Fædre og Mødre, lod mig læse, lyde ordret saaledes: »Sikkert er dog ogsaa min Død bestemt til, at Jesu Kjærligheds Magt, Jesu Forløsnings og Forsonings Sandhed og Kraft skal forherliges derved. Derfor skal hans Haand opløse mig, og ingen Anden. Og var Kløften imellem her og hisset end aldrig saa bred, saa har Han dog allerede bygget og banet mig Veien, og intet Øjeblik vil Han lade mig ene derpaa. — Herved tænker jeg paa de hellige Engle, med hvilken Læthed komme de ikke fra Himmelen ned paa Jorden og op i Himmelen igjen; hvad formener mig at troe, at ogsaa min opløste Aand vil kunne svinge sig herfra mod Himmelen med samme Læthed! — Men det være nu hermed som det vil, saa staaer dette dog klippefast, at hvo der kun har Frimodighed til at befale sin Aand i Jesu gjen-nemborede Hænder med al Fortrøstning, han forlade sig paa at han vil vise sig mod den som en Frelser og annamme den med en Forløseres Glæde, ligesaavist som hans egen fuld-endte Aand blev annammet med guddommelig Faderglæde af hans kjære Fader. — Og nu tænke man sig det store Øjeblik, da man vil see Jesum for første Gang og see sig selv hos Ham«.

At nu en Familie, der kjærlig og vel ihukommende gjemte paa et saadant Minde, fandt deres Hjertes Spørgsmaale løste, deres Længseler forklarede ved det levende Troens Ord, som de saa tidt omtalte Fyenboer sidste Vinter kom til dem med, det er i sin aandelige, gode Orden, og øiensynlig vist er det, at denne Familie var kun een af de mange paa Langeland, der nu i Aand og Sandhed allerede have ladet sig gribe af Herrens sande Evangelium som en Guds Kraft til Salighed, og end videre ville lade sig gribe deraf; thi det er ikke her med en blot nysgerrig Tilhøren, men det er med en vidunderlig rørende Hjertelængsel, som man godt mærker har følt Tomheden og Smerten i jordisk forkrænkelig Lyst, hvormed Guds levende Ord og Sandheds Vidnesbyrd her lyttes til og spørges efter af saare Mange; thi næste

Aften som jeg var kommen paa det Sted, hvor Forsamlingen skulde være, og jeg stod i Storstuen og taledes saa jævnt om christelig Omvendelse og Tro med de faa, der allerede vare komne, see, da, inden jeg vidste deraf, var denne Stue og alle Husets Stuer saa propfulde af Mennesker, at Ingen flere kunde komme ind, og jeg maatte hæve Røsten og vedblive med det samme at foredrage, vidne, tale og forkynde Herrens Lov og Evangelium Frelse og Redning for os i Synden fortabte Mennesker, og Begjærligheden efter at agte hjertelig derpaa var stor; thi efterat jeg meget længe havde talet, og derpaa Johan Nielsen, og vi havde bedet, og endelig synget nogle Vers, da var endnu hele Huset og hele Gaarden fuld af Mennesker, hvoriblandt endeel fra Rudkjøbing, og slet ingen hastede med at gaae, men ganske rolige og opmærksomme stode de andre og hørte begjærlige paa nogle bibelske Historier, jeg fortalte siden efter og lagde paa Hjertet, og paa nogen Samtale med nogle af de livligt Troende. — Ogsaa den gode Pastor Hr. Vind²², Sognepræsten i Simmerbøl, var med det denne talrige gudelige Forsamling, hvor der ogsaa var Folk fra flere længere bortliggende Sogne.

Næste Dag kørte Rasmus Madsen af Pelykkegaarden os til Hou, hvorfra jeg fik en Baad, der seilede os til Korsør, og derfra tog jeg til Vemmeløv, og i Forløv havde vi da en gudelig Forsamling følgende Aften, hvorpaa jeg reiste hjem. — Hvad den anlagde Sag imod de Fynboer, der have ført Ordet til Langelænderne, og imod de Langelændere, hos hvem nogle af de første Forsamlinger afholdtes, angaar¹³, da ere de nu glade paa Langeland, fordi disse Fynboer derved desto tiere, end ellers vilde være skeet, kan besøge og holde flere og flere Forsamlinger hos dem. — De Tiltalte i Simmerbølle Sogn fandt det underligt, at de just er stævnet

²²) Pastor Christian Jørgensen Vind, 1764—1856, Sognepræst i Simmerbølle fra 1821 til sin Død.

²³) Se herom bl.a. »Nordisk Kirke-Tidende« 1838 Col. 163—74, 491—96, 571—74.

til at lide Tiltale og Dom under Hr. Kammerjunker v. Smit-tou²⁴, fordi han er en Modstander af deres gudelige Forsam-linger, men slet ikke er deres Herredsfoged eller Dommer, og de ville derfor begjære Sagen henviist for deres eget Værnething og dømmes af deres egen Birkedommer Hr. Kammerraad Holm²⁵, der er en Ven af gudelige Forsam-linger.

Vensløv Skole den 27. Sept. 1838.

R. Sørensen

²⁴. Kammerjunker Marcus Pauli Carenus Holst v. Schmidten, Herreds-foged i Nørre og Sønder Herred paa Langeland.

²⁵) Landvæsenskommissær Jørgen Nis Holm, Birkedommer ved Grev-skabet Langeland.